

ISSN 2181-3337

MATE
HUNGARIAN UNIVERSITY OF
AGRICULTURE AND LIFE SCIENCES

International scientific journal **Science and Innovation**

SPECIAL ISSUE

**ACTUAL ISSUES OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT:
PROBLEMS AND SOLUTIONS**

www.scientists.uz

ISSN: 2181-3337
SCIENTISTS.UZ

International Scientific Journal

SCIENCE AND INNOVATION

Special Issue

**“ACTUAL ISSUES OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT:
PROBLEMS AND SOLUTIONS”**

June 2023

Part 1

This issue was published based on the materials of the international scientific-practical conference "Actual issues of agricultural development: problems and solutions" held on June 6, 2023 in cooperation with Fergana State University and the Hungarian University of Agriculture and Life Sciences.

Tashkent 2023

**БУҒДОЙ ДОНИНИ МАЙДАЛАШ УСКУНАЛАРИНИНГ
ВИБРОДИАГНОСТИКА ТИЗИМИ, ҚУРИЛМАЛАРИ ВА ДАСТУРИ**

**¹Каландаров Палван Искандарович, ²Шарифов Хусен Шухрат ўғли, ³Хайитов
Азизбек Нематович**

¹"ТИҚХМИИ" Миллий тадқиқот университети "Технологик жараёнларни
автоматлаштириш ва бошқариш" кафедраси профессори.

²"ТИҚХММИ" МТУ Бухоро табиий ресурсларни бошқариш институти "Ишлаб
чиқариш жараёнларини автоматлаштириш ва бошқариш" кафедраси доктаранти

³"ТИҚХММИ" МТУ Бухоро табиий ресурсларни бошқариш институти "Ишлаб
чиқариш жараёнларини автоматлаштириш ва бошқариш" кафедраси доктаранти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7997047>

***Аннотация.** Озиқ овқат махсулоларини ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш жараёнларида ишлатиладиган машина-механизмларида бўлдиған ортиқча вибрацияни аниқлаш ҳамда но жўя тасирларни аниқлаш ва олдини олишга қаратилган. Ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш қурилмаларининг электр юритма қисимлари узатмаларида доимий тўхтовсиз ҳаракат бўлгани учун маҳкамланувчи қисимларида бўшаишлар ва механизмнинг ескириши кузатилади бу еса ўз навбатида ортиқча вибрация келиб чиқишига сабаб бўлади. Бугунги замонавий ўлчов воситалар ва контроллерлардан фойдаланган ҳолда ортиқча вибрацияни аниқлаш механизмларнинг иш режимини умумий диагностика имконияти вужудга келади. Донни қайта ишлаш тегирмонларида қурилмалар паралел ишлайди жараённи узлуксиз давом еттирган ҳолда експлотация қилиш бугунги кунда долзарб хисобланади.*

***Калит сўзлар:** ускуна ва машиналар, експлотация, эскириш, диагностика, бузилишлар, техник мониторинг, ишонччилик, датчик, контроллер. Дастурлаш.*

Озиқ овқат махсулотларига талаб ортиб бораётган дунёда ишлаб чиқариш корхоналарининг ўрни бекиёсдур шу билан биргаликда ҳарқандай махсулот тайёр бўлиши учун бир неча этаплардан ўтади. Махсулот таёр бўлгунча майдалаш, кесиш саралаш навларга ажратиш, иситиш, совутиш ва шунга ўхшаш технологик жараёнлардан ўтади бу вазибаларни еса қурилма ва механизмлар бажаради ҳар қандай электр жиҳозлари иш пайтида турли хил таъсирларга дучор бўлиб, носозликларни келтириб чиқаради, шунинг учун электр машиналари ва механизмларининг самарадорлиги уларга техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш тизимларининг мукамаллиги билан белгиланади. Гарчи жорий техник хизмат кўрсатиш тизими одатда машиналарнинг яхши ҳолатда сақланишини таъминласада, у етарли даражада мукамал емас. Бу технологик жараёнларни тўхтатувчи тўсатдан бузилишларга, реставрация ва таъмирлаш харажатларининг ошишига, катта иқтисодий ва экологик зарар келтирадиган бахтсиз ҳодисаларга ва бошқа бир қатор салбий ҳодисаларга олиб келади. Сўнгги пайтларда ушбу муаммо мамлакатимиз учун тобора долзарб бўлиб бормоқда, чунки кўплаб соҳаларда ускуналарнинг ескириши техник қайта жиҳозлаш тезлигидан сезиларли даражада олдинда лекин вибрация шовқинларни аниқлаш борасида сезиларли ишлар қилинмаган.[1]

Донни майдалаш қурилмаларида вақт ўтиши билан тебраниш ўзгаришининг табиати ва кўлами ҳар бир ҳолат учун индивидуал бўлади маълум бир тебраниш жараёни катта миқдордаги муҳим маълумотларни ўз ичига олади, улардан фойдаланиш механизмлар ва машиналарнинг техник ҳолатини диагностика қилиш ва кўплаб

камчиликларни оқилона бартараф етиш имконини беради. Вибрация турли сабабларга ега бўлган қўзғалиш кучлари таъсирида содир бўлади. Айланадиган машиналарда қўзғатувчи кучлар, биринчи навбатда, миллиларнинг айланиш жараёни билан боғлиқ. Вибрацияни ўлчаш ва тадқиқ қилиш объектлари, биринчи навбатда, *подшипник корпуслари, валлардир*. Шу билан бирга, турли сабабларга кўра, машинанинг ҳар қандай элементи бундай объектга айланиши мумкин. Ҳақиқий тебраниш жараёни жуда мураккаб, чунки унинг барча деталлари машинанинг ишлаши давомида назорат ва ўрганиш мавзуси бўлиши мумкин. Тебраниш маълумотларига тегишли чекловлар одатда тебранишларни бошқариш объектлари ва нуқталарини тартибга солишга тўғри келади. Шундай қилиб, аксарият ҳолларда тебраниш машина таянчларида учта ортогонал йўналишда бошқарилади: *вертикал, горизонтал-кўндаланг ва осий ўқ* [2] Бундан ташқари вибрациянинг механизмлар ва қурилмаларга қаратилган турлари мавжуд бу турлар қурилмаларни техник кўриқдан ўтказишда уларнинг ҳолатини аниқлаш ва диагностика қилиш имконини беради [3]. Максимал рухсат етилган тебраниш қиймати машиналарнинг кўриб чиқиладиган тури учун ўлчовларнинг бутун намунаси учун тебраниш интенсивлигининг максимал қийматларининг юқори бардошли чегараси сифатида аниқланади; энг оддий ҳолатда, бу қиймат уни энг яқин стандарт диапазонга яхлитлашдан кейин максимал кузатилган қийматга тенг бўлади. Кўриб чиқиладиган турдаги механизмлар бўйича тебраниш интенсивлигининг максимал қийматлари A бўлсин, бу ерда $i = 1, 2, \dots, n$ - механизмларнинг тартиб рақамлари. M_A нинг ўртача қиймати, D қийматларининг оғишлари ва стандарт оғиш формулалар билан аниқланади.

Вибродатчик: вибродатчиклар ишлайдиган ускунанинг тебраниш даражасини ўлчаш, ўлчов маълумотларини масофавий қурилмаларга (ПЛС, ПС, конверторлар) узатиш ва баъзи ҳолларда ўрнатиш жойида тебраниш қийматини кўрсатиш учун ишлатилади. Сезгир элемент аналог чикич 4-20mA сигнал асосида ишлайди ўлчаш чегараси (0-25 мм/с) эксплуатациянинг максимал температураси (-30-125 °C) частота оралиғи (10-1000Гц) Сенсор ўлчанган объектга темир магнит ёрдамида ўрнатилади, бу механик кучланиш, демагнетизация ва юқори ҳароратларга керамика ва неодим магнитларига қараганда анча чидамли. Магнитнинг изоляцияланган корпус ичидаги жойлашуви унинг сенсор юзасидан ажралишини олдини олади, бу еса тебраниш параметрларини ўлчаш жараёнини сезиларли даражада осонлаштиради.

Сенсорни магнит мослама ёрдамида ўрнатиш қуйидаги кетма-кетликда амалга оширилади:

- сенсор магнитли маҳкамлагичли ёрдамида объектга ўрнатилади
- олинган аналог сигнал кабел ёрдамида ПЛК га узатилади

Ўлчов қурилмаси объектга қаттиқ маҳкамланиши керак акс ҳолда ўлчов натижаларида хатоликлар бўлиши мумкин. Кабел сими изоляцияланганлиги сабабли, кабелни бошқа кабеллар ва ўтказгичлар билан кесиб ўтишга рухсат берилмайди. Кабелни тортиб ушлаб турадиган магнитга ўрнатилган сенсорни олиб ташлаш тавсия етилмайди.

1-расм VTV122-Типидаги вибродатчик

Энди бугдой донини қайта ишлаш ускуналарининг вибродиагностикасини математик модели ифодасини таҳлил этиб чиқамиз. Бошқариладиган объект сифатида мойли ўсимликларни, хусусан, бугдой донини, ҳар хил турдаги хом ашё ва якуний маҳсулотлар омборларини, ярим тайёр маҳсулотларни оралиқ сақлашни бирламчи қайта ишлаш учун маълум технологик қурилмалар (ускуналар) тўпламидан иборат мураккаб комплекс сифатида кўриб чиқилади. Бошқарув объектининг кириш параметрлари сифатида хом ашёнинг модификациялари тўплами-ҳар хил турдаги йиғиш ва навларнинг мойли уруғларидир. Назорат объектининг чиқиши турли хил якуний маҳсулотлар – ва ҳар хил турдаги чиқиндилар ва бошқалар. Оралиқ маҳсулот бу дон ва донларининг модификациясидир. Дискрет-узлуксиз технологик жараёнлар билан кўриб чиқиладиган жараёнда асосий материал хом ашё, донни қайта ишлашнинг оралиқ ва якуний маҳсулотлари оқимидир.

Шу билан бирга, юқорида санаб ўтилган асосий функцияларга қуйидагилар киради:

- донни майдалаш мосламасининг техник ҳолатини баҳолаш;
- носозликларнинг жойлашини ва локализациясини аниқлаш ва аниқлаш;
- донни майдалаш иншоотининг қолдиқ ресурсини прогнозлаш.

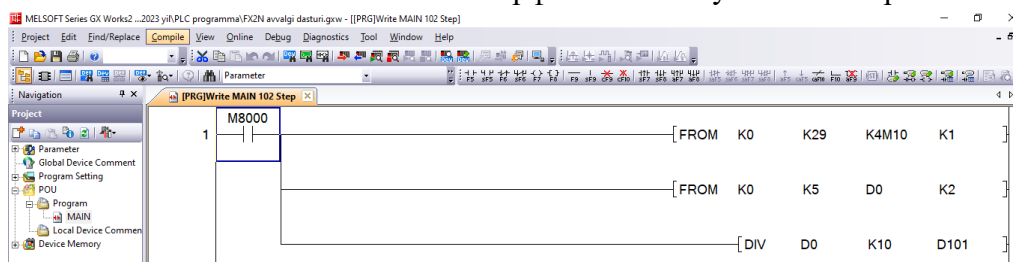
Техник диагностика вазифалари шакли намоён қилишни қуйидаги ифода сифатида кўриб чиқиши мумкин [1].

Вибродиагностиканинг асосий вазифаси - жиҳознинг мумкин бўлган техник ҳолатини иккита кичик гуруҳга бўлишдир: тузатилган ва тузатилмаган. Кейинги вазифа агрегатнинг тебраниш ҳолатига мос келадиган бир ёки бир гуруҳ нуқсонларнинг табиатини аниқлашдан иборат бўлган диагностикалашдур. Вибрация диагностикаси вазифаларидан бири бу нуқсонни эрта босқичда аниқлаш ва вақт ўтиши билан унинг ривожланишини башорат қилишдир. Олинган натижаларга асосланиб, жиҳознинг оптимал иш режими носозлик шароитида ва нуқсонни бартараф этиш ва жиҳознинг ишлашини тиклаш технологиясида аниқланади. Ташхис қанчалик ишончли ва аниқ бўлса, жиҳозни тиклаш билан боғлиқ харажатлар шунчалик паст бўлади [2].

2-расм Электродвигателнинг вибродиагностикасини автоматлаштириш

Биламизки буғдой донини майдаловчи қурилмалари электродвигателлар ёрдамида ҳаракатга келтирилади ва бу вибротсияга моил бўлган енг муҳим овъект бўлиб хизмат қилади ва бу жараёнда вибро датчик(ўлчов асбоби) орқали маълумотлар олинади (дастурланувчи мантиқий контрол) га узатилади ҳамда аналог сигнал рақамлига ўзгартирилади 3-расм GX Work2 дастурида Ladder муҳандислик дастури орқали дастурлаймиз ва Sktool Инсон машина интерфейсига маълумотни чиқарамиз.

3-расм Вибродатчик учун Ladder дастури

ПЛС тиллари жуда оригинал ва компютерлар учун маълум бўлган дастурлаш тилларидан сезиларли даражада фарқ қилади. Стандарт ПЛС ишлаб чиқувчиларини барча дастурлаш тилларини амалга оширишга мажбурламайди. Одатда кичик ПЛС ишлаб чиқарувчилари бир нечта ёки битта тилни амалга оширадилар. Кўп жиҳатдан, у ёки бу дастурлаш тилидан фойдаланишнинг устуворлиги саноат ёки соҳадаги тарихий анъаналарга боғлиқ. Дастурлаш тиллари ва ПЛС моделини стандартлаштириш ПЛС учун дастурлаш тизимларини лойиҳалаш билан шуғулланувчи ихтисослашган фирмаларнинг пайдо бўлишига олиб келди, улар турли даражадаги дастурлаш тилидан машина тилига ўтишни таъминлайди: GX Work2 программасида Mitsubishi FX2N типидagi контроллерга дастур ёзилади бунда кирувчи аналог сигнал FROM буйруғи билан K0,K1 портлардан қабул қиламиз ва DIV буйруғи орқали Рақамли сигналга айлантирилади.

Хулоса. Бу электр схемалари ва электроника элементларининг симуляция моделлари, шахсий компютерлар учун алгоритмлар ва дастурлар, турли хил вариантларни ҳисоблаш имконини беради ва ҳодисаларни таҳлил қилиш ва башорат қилишнинг самарали воситаси ҳисобланади. Қурилманинг диагностика қилишни моделлаштириш усулидан фойдаланиш элементларнинг математик тавсифининг мураккаблиги ва умуман тизимнинг ишлаши, шунингдек, катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлаш зарурати

билан боғлиқ. Электр юритмаларни моделлаштириш учун махсус дастурий таъминотни ишлаб чиқиш ва компютернинг ҳисоблаш қувватини ошириш ушбу камчиликлардан халос бўлиши мумкин.

REFERENCES

1. Юсупов Ф. Алиев О. Алгоритмы технической диагностики технологического процесса
2. размола зерна хлопчатника на основе нечеткой логики. ТЕХНИКА ТЕХНОЛОГИИ ИНЖЕНЕРИЯ. Международный научный журнал № 3.1 (05.1) / 2017. С. 68-70.
3. Барков, А.В. Вибрационная диагностика машин и оборудования. Ана лиз вибрации / А.В. Барков, Н.А. Баркова. - СПб.: Изд. центр СПбГМТУ, 2004. - 152 с.
4. Ширман, А.Р. Практическая вибродиагностика и мониторинг состоя ния механического оборудования / А.Р. Ширман, А.Б. Соловьёв. - М.: Наука, 1996. - 276 с.
5. Каландаров П.И., Матъякубова П.М., Газиева Р.Т. Сушка и контроль влажности зерна и зернистых материалов. Ташкент, 2000, 179 с.
6. Kalandarov P.I, Sharifov H,Sh Automation of vibrodiagnostics of wheat grain processing equipment/ SCIENCE AND INNOVATION UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337 | SCIENTISTS.UZ

Mundarija

	Soʻz boshi	4
1	Kornél Szalay, Gábor Bércesi, József Deákvári, Jiří Souček, Attila Lágymányosi, Zoltán Bártfai, László Kátai, István Szabó, REMOTE SENSING-BASED DATA ACQUISITION AND INFORMATION DRIVEN AGRICULTURAL APPLICATIONS	7
2	Xalilova Kamola Abdulkodi Qizi, PIRAKANTA KOʻCHATLARINI PARVARISH BʻOʻLIMIDA YOPIQ ILDIZ TIZIMIDA YETISHTIRISH	13
3	Allaberganov Bunyod Farxodovich, Komilov Alisher Maqsad oʻgʻli, KOʻTARISH QOBILYATI 20 TONNA BOʻLGAN TRAKTOR TIRKAMASINING RAMA KONSTRUKSIYA MUSTANKAMLIGINING T-FLEX DASTURIDAGI HISOBI	19
4	А.Ш.Эшпулатов, УВЕЛИЧЕНИЯ КОЭФФИЦИЕНТА РАЗМНОЖЕНИЯ СЕМЕННОГО КАРТОФЕЛЯ В УСЛОВИЯХ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	26
5	Тажиева Галия Руслановна, КОНСЕНСУСНАЯ ОЦЕНКА IN SILICO ПРОГНОЗА БИОЛОГИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ И ОСТРОЙ ТОКСИЧНОСТИ, НОВЫХ КОМПЛЕКСНЫХ СОЕДИНЕНИЙ СЕМИКАРБАЗИДА И ХИНАЛЬДИНОВОЙ КИСЛОТЫ	30
6	Каландаров Палван Искандарович, Шарифов Хусен Шухрат ўғли, Хайитов Азизбек Нематович, БУҒДОЙ ДОНИНИ МАЙДАЛАШ УСКУНАЛАРИНИНГ ВИБРОДИАГНОСТИКА ТИЗИМИ, ҚУРИЛМАЛАРИ ВА ДАСТУРИ	35
7	Mirkozimjon Nishonov, METHODOLOGICAL SIGNIFICANCE OF STUDYING THE TRANSFER OF DISSOLVED MICROELEMENTS THROUGH SOIL SOLUTION	40
8	Тешабоев Нодирбек Икромжонович, Сайрамов Файзулло Баратжон, РАЗМНОЖЕНИЕ ВАЛЕРИАНЫ ЛЕКАРСТВЕННОЙ (VALERIANA OFFICINOLIS)	45
9	X.X.Dolimov, I.J.Jalolov, M.Yo.Imomova, U.A. Dolimova, N.B. Ahmatjonova, G.D.Moʻsajonova, M.I.Rahmatova, G.F.Aminjonova, N.N.Roziqova, M.R.Mamadaliyev, ACREMONIUM ALTERNATUM ZAMBURUGʻINING QISHLOQ HOʻJALIGIDAGI ANAMIYATI HAMDA UN DAN AJRATIB OLINGAN EKSTRAKT VA IKKILAMCHI METABOLITLARNI OʻSIMLIKLAR ZARARKUNANDALARIGA QARSHI FAOLLIGINI OʻRGANISH	48
10	Б.А. Сентмуцаев, О.Р. Эргашев, ВЕГЕТАЦИЯ ДАВРИНИ ЎРТА ТОЛАЛИ ҒЎЗАНИНГ АТМ-1 НАВИНИНГ АЙРИМ ХУДУДЛАРДА ПАРВАРИШЛАНГАН ПОПУЛЯЦИЯЛАРИДА НАМОЁН БЎЛИШИ	53
11	Б.А. Сентмуцаев, О.Р. Эргашев, ЎРТА ТОЛАЛИ ҒЎЗАНИНГ АТМ-1 НАВИГА ХОС АЙРИМ ХЎЖАЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИНИНГ ФЕНОТИПДА НАМОЁН БЎЛИШИ	56
12	Yusupova Mohidil Abdumutalibovna, Abdullaaxatov Asadbek Ithomjon oʻgʻli, QISHLOQ XOʻJALIGI EKINLARINI SUGʻORSHDA YER YUZASI (TUPROQ USTI)DAN EGATLAB SUGʻORISH TEXNIKASI VA KAMCHILIKLARI	59
13	Abduraxmonov Diyorjon Muxammadali oʻgʻli, KOMSTOK QURTI (PSEUDOCOCCUS COMSTOKI KUW)NING MORFOLOGIYASI, BIOEKOLOGIYASI VA ZARARI	63
14	Xoʻjamshukurov Nortoʻji, Abdulolibov Muxriddin, ORGANIK DEHQONCHILIKNI DUNYO MAMLAKATLARI VA RESPUBLIKAMIZDA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	66
15	I.I.Zokirov, B.A.Abdualiyev, FARGʻONA TUMANINING YOVVOYI QUSHLARI VA UY PARRANDALARIDA KOʻP UCHRAYDIGAN GELMINTLAR HAQIDA	72
16	Akbarova Muxayyo Xusanovna, Asadova Muhabbat Quدراتovna, FARGʻONA VODIYSIDAGI SCUTELLARIA L. TURKUMI TAKSONOMIK TARKIBI	75
17	Bababekov Q.B., Alamuratov R.A., Qalandarova M.M., LABORATORIYA SHAROITIDA KOLORADO QOʻNGʻIZI (LEPTINOTARSA DECEMLINEATA SAY) NING LICHINKALARGA QARSHI BACILLUS THURINGIENSIS 26 SHITAMMINING INSEKTISID FAOLLIGINI	82
18	Atabaeva Xalima Nazarovna, Idrisov Xusanjon Abdujabborovich, Ergashev Nodirbek Yuldashalievich, SOYANING NAZORAT KOʻCHATZORIDA OʻTKAZILGAN TADQIQOT NATIJALARINI OʻTLOQI-BOTQOQ TUPROQLAR SHAROITIDA BAHOLASH	87
19	Atabaeva Xalima Nazarovna, Idrisov Xusanjon Abdujabborovich, Ergashev Nodirbek Yuldashalievich, OʻTLOQI-BOTQOQ TUPROQLAR SHAROITIDA SOYANING KOLLEKSIYA KOʻCHATZORIDA OʻTKAZILGAN TADQIQOT NATIJALARI	91
20	Baratova M.B., OQ AKATSIYANING ILDIZ QALAMCHALARIDAN KOʻPAYTIRISH	95
21	Boytoʻrayeva. M. B., POMIDOR DURAGAY AVLODLARINING MORFOBIOLOGIK BELGILARINI OʻRGANISH	98
22	D. Ahmedova, EKOLOGIK DEHQONCHILIK VA UNING ISTIQBOLI	100
23	D.U.Mamaraimova, AKADEMIK LITSEY OʻQUVCHI-YOSHLARIGA EKOLOGIK TAʼLIM-TARBIYA BERISHDA TOʻGARAKLARNING OʻRNI	104
24	Турдиева Дилфуза Тиркашбоевна, Дехконова Махмудахон Патидин қизи, БОДРИНГНИНГ ФУЗАРИОЗ КАСАЛЛИГИ ВА УНГА ҚАРШИ ҚУРАШ ЧОРАЛАРИ	108
25	Yigitaliyev Dilmurod Toʻlqin oʻgʻli, Elmurodova Sevinchxon Paxlavonjon qizi, OʻRTACHA SHOʻRLANGAN TUPROQLARDA SOYA YETISHTIRISH USULLARI	112
26	Ergasheva Hulkar Dilshod qizi, Karshibayeva Danu Nazm qizi, BURCHOQDOSHLAR (DUKKAKDOSHLAR) OILASI: NOʻXAT (CICER ARIENTINUM L)	116
27	U. Qarshiyeva, A.Karimov, F. Bekmuratov, TARIQ NAVLARINING QIMMATLI BELGI XUSUSIYATLARI VA DON XOSILDORLIGINI OʻRGANISH	119
28	М.А.Газиев , РАЗЛОЖЕНИЕ РАСТИТЕЛЬНЫХ И ЖИВОТНЫХ ОСТАТКОВ	123
29	Haydarov Mavlon Mashrabovich, Oʻktamov Anvarjon Inʻomjon oʻgʻli, MAHALLIY TOPINAMBURNING (Helianthus tuberosus) DORIVORLIK XUSUSIYATLARI	126
30	Idrisov Xusanjon Abdujabborovich, Darmonov Dilmurodjon Yoqubjonovich, Baxramov Ruziboy Mirzamaksudovich, FUNGITSIDLAR. URUGʻLARNI DORILASHDA QOʻLLANILADIGAN PREPARATLAR	129
31	Iminchayev Rahmatjon Axmadovich, Mamarasulov Jumanazar Obidjon oʻgʻli, Yoʻlchiyev Sherzodbek Oybek oʻgʻli, OCH TUSLI BOʻZ TUPROQLARDA YETISHTIRILAYOTGAN SOʻYA OʻSIMLIGING MORFOLOGIYASI VA YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI	135